

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות- עירובין ה.

(א) לא, דכ"ע קסברי מותר להשתמש תחת הקורה, ובהא קא מיפלגי, מר סבר קורה משום היכר, וכו'. פ"ש"י, מ"ד ד' קסבר דקורה משום מחיצה, דאמרי' חודה החיצון יורד וסותם, ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרי' דירוד וסותם, ואם אין ד', נמצא שהיו מחיצה על מקום שהוא פחות מד', ואי"ז מחיצה. ופי' הגאון יעקב (ד: ד"ה לימא), דמעיקרא ס"ד דלמ"ד קורה משום מחיצה, אפי' טפי מעשרים נמי אמרי' דירוד וסותם, ומה דלא מהני גבוה מכ', היינו משום דהכירא ג"כ בעי (ואין היכר למעלה מכ'), ובהכירא לעומד תחת הקורה סגי. אבל עכשיו חידש הגמ' דדין זה גופא דירוד וסותם הוא דוקא פחות מעשרים, דיותר מעשרים אינו יורד וסותם, ולכן בעינן מקום ד', דמחיצה על פחות ממקום ד' אינו מחיצה, ולא משום היכר כלל.

(ב) מר סבר קורה משום היכר- הק' הגאון יעקב, הא אמרי' לקמן למ"ד דמותר להשתמש תחת הקורה, דההיכר הוא לבני רה"ר, ולא לעומד תחת הקורה, וא"כ, מה שייד לומר שיש להם היכר במה שהם משתמשים תחת הקורה, הרי ההיכר הוא לבני רה"ר. ותי' דמה דאמרי' דההיכר הוא לבני רה"ר, היינו דעיילי מרה"ר ונכנסין למבוי, וההיכר מתחיל מחודו החיצון, אבל אה"נ, ההיכר הוא רק כשנכנס.

(ג) היכר של מטה כהיכר של מעלה- מכאן הק' המגיד משנה (שבת י"ז, ט"ז) על מש"כ הרשב"א בהבנת הרי"ף והרמב"ם בסוגיין (שהבאנו לעיל בסוף דף ד:), דמיירי שממעט הכ' אמות ע"י נתינת קורה אחרת תחת הקורה העליונה, דא"כ מה שייד לומר היכר של מטה כהיכר של מעלה (וע"ש עוד קו' עליהם). וכ' המ"מ דאי"ז כוונתם, אלא דמיירי שהניח קורה על הקרקע תחת הקורה העליונה, ובדומה לפרש"י, וא"כ א"ש סוגיין כפשוטו.

(ד) הי' פחות מעשרה טפחים, וכו'- כ' הריטב"א בפ"י דברי רש"י כאן, דמה דכאן ס"ל לר' יוסף דבעי ד' טפחים ואביי ס"ל דבעי ד' אמות, ואף דלעיל אמרו טפח וד' טפחים, היינו משום דלעיל איכא מבוי ואיכא דפנות, אלא שאנו באין למעטן, ולכן בהיכר כל דהו סגי, אבל הכא, שאין לזו גובה מבוי ולא גובה דפנות, והשתא משוינן לי' מבוי ודפנות בחקק זה, צריך לעשות בו משך ראוי כשיעור אורך דין מבוי. ובהגהות המהדיר הביא מהגאון יעקב שדייק מדברי הריטב"א דאם הדפנות היו גבוהים י' טפחים, אלא שהניח קורה למטה מ' טפחים, אז באמת סגי בהיכר טפח או ד' טפחים. אבל הרשב"א (בעבודת הקודש, א', אות ג') כ', דמי שהניח את הקורה למטה מעשרה טפחים אינה מתרת, שהקורה צריך שלא יהא חלל תחתיה יתר מעשרים אמות ולא פחות מעשרה טפחים, וא"כ מבואר דס"ל דהחסרון הוא מחמת הקורה גופא, אף שיש מחיצות גבוהין עשרה, ומ"מ צריך ד' טפחים או ד' אמות. וע' באבן העזר (ס"ג, סעי' כ"ו), שהק' דאפי' אם חוקקין להשלים מקום ד', הא לכא' שאר המבוי אסור, משום שאין לו מחיצות י', וכיון שאין לו מחיצות י', נמצא דגם המקום שחוקקין בה פרוץ במלואו למקום האיסור (שאינן לה מחיצות בינה לרה"ר). וכ' דעכצ"ל דמיירי שחוקק למבוי היו המחיצות י' טפחים, אך בתוך המבוי הי' קרקעו של המבוי גבוה יותר מרה"ר, באופן שע"ז בתוך המבוי לא הי' לה מחיצות עשרה, ולכן הקורה לא מהני בה, ולכן צריך לחקוק בה, אבל כלפי רה"ר היו שם מחיצות עשרה.

(ה) משכו בכמה, ר' יוסף אמר בד', אביי אמר בד' אמות- ע' ריטב"א שהק' דאיך יהי' השיעור הוא ד' טפחים, הרי הא ודאי בעינן שיהי' רוחב המבוי ג"כ ד' טפחים, וא"כ נמצא דאין ארכו יותר מרחבו, וקיי"ל שלא ניתר ע"י לחי או קורה אא"כ ארכו יותר על רחבו. ותי' דשאר המבוי, אע"פ שהוא נמוך, נכנס הוא בשיעורו, וא"כ נמצא דשפיר הוי ארכו יותר על רחבו. וע' בגאון יעקב, שג"כ כ' דע"כ צריך להיות הרחב לכה"פ ד' טפחים, וכ' דאע"פ דהמבוי ריוח טובא, ולא מטי החקק לדופן, מ"מ מהני החקק לעשותו מבוי, משום דהוי חורי מבוי, וכמו דקיי"ל דחורי רה"י כרה"י, כן י"ל דחורי מבוי כמבוי. אמנם זהו דעת הריטב"א, דאי"צ אלא משכו ד' ברוחב ד', אבל הרא"ש (סי' ד') כ' דצריך להיות ד' ע"פ כל רוחב המבוי כדי להשלימה לעשרה טפחים. וע"ש עוד בהגה"ה שהביא שי' ג' מהרמב"ם, דצריך להיות ד' אמות על ד' אמות, וע' בקרבן נתנאל שם שכ' שהוא ט"ס, אלא צ"ל ד' אמות על ד' טפחים.

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

(1) **ואם לאו, פחות משלשה מתיר, שלשה אינו מתיר- פרש"י**, משום דאי פחות משלשה, הו"ל לבוד ואין כאן פירצה. אבל אם יש ג', ואין שם פס ד', אז כיון דבני מבוי מקצרין דרכן דרך אותה פירצה, חיישינן דלמא שבקי פתחא רבה, ועיילי ונפקי בההיא פירצה, ובטיל לי' פתחא, וממילא בטלה קורה דידי', ושוב אין קורה לאותה מבוי. והק' **החזון איש** (או"ח ס"ה, ע"ד), מה מהני לבוד, הא מה שזה אוסרת אינו מדין פירצה, אלא משום דעכשיו שבקי לפתח אחרת ומשתמשינן בפתח ז', ומה לי שיש דין לבוד שאומרת שאין כאן פירצה. וע"ש בתירוצו, דמשמע דס"ל דמה דהפתח מאבד שם פתח מינה, זה שייך רק היכא דהפירצה שייך בה שם פתח, אבל אם הפירצה נחשב כגדור, אף אם בפועל משתמשים בה, אי"ז מאבד שם פתח מהעיקר פתח, ע"ש. **וע"ע ברשב"א** לקמן (י:): מה שתמה על פרש"י בזה, דאם טעמא משום דשביק איניש פתח זה ועייל בפתח אחר, הא אפ"ל בפתח פחותה מד' לא שייך זה, דלא מכנסי עצמן לפתח דחוקה כ"כ, כ"ש אם הוא ג', וא"כ למה ג' אינו מתיר. ועוד הק', א"כ אפ"ל אם נשתיר שם פס ד' יש לחוש להכי (וע' מש"כ רש"י בזה).

(2) **ור' יוסף, לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות, וכו'- הק' הרשב"א**, סכ"ס הא נדון משום מבוי קאמר, ואי משך מבוי ד' טפחים, מאי קאמר ד' אמות נדון משום מבוי, הול"ל דאינו נדון משום לחי, או נדון משום כותל. ות"ל בדוחק דר' יוסף מודה דסתם מבואות אין אדם עושה אותם על הרוב בפחות מד' אמות, אלא שהוא חולק לענין הדין, וס"ל דאפ"ל ד' טפחים נדון כמבוי, אבל לחי משום היכר הוא, והלכך, עד ד' אמות עדיין נראה לבנ"א שהוא לחי ולא מבוי.